

Model voor betrokkenheid bij circulair bouwen

Fulco Treffers, 12N Urban Matters, 2020

Dit document beschrijft in het kort het *Model voor betrokkenheid bij circulair bouwen*, dat in 2020 door Fulco Treffers van 12N Urban Matters ontwikkeld is, in eerste instantie voor het project Berlijnplein van gemeente Utrecht. Dit model geeft handvaten voor participatieve besluitvorming bij circulaire bouwprojecten.

In veel ontwerp- en bouwprojecten speelt de vraag van zeggenschap: waar mogen toekomstige eindgebruikers over mee beslissen? Hoe verbind je de kracht van een grote betrokkenheid en zeggenschap van eindgebruikers aan de verantwoordelijkheid en zekerheid van de toekomstige eigenaar, wanneer dit niet dezelfde partij is?

Een veel gehoord punt van aandacht daarbij is dat een eigenaar een lange termijn verantwoordelijkheid heeft en een eindgebruiker vaak in kortere termijnen denkt. In het model voor betrokkenheid bij circulair bouwen wordt het verschil in levensduur van een bouwdeel gekoppeld aan de betrokkenheid.

In het *Model voor betrokkenheid bij circulair bouwen* is hiervoor een praktische toepassing ontwikkeld waarbij de verschillende co-creatie partners (C) met behulp van de zogenaamde ladder van betrokkenheid (B) van Sherry Arnstein worden verbonden aan de lagen-benadering van Stewart Brand (S).

S – lagen in gebouw- en gebiedsontwikkeling

In 1994 publiceerde Stewart Brand het S-lagen model. Brand stelt dat een gebouw bestaat uit zes verschillende schillen die elk een andere functionele levensduur hebben: site, structure, skin, services, space plan en stuff.

Deze S-lagen worden veel gebruikt in circulaire projecten om in het ontwerpproces en

bouwtechnische oplossingen rekening te houden met de herbruikbaarheid van materialen. Deze circulaire benadering kan ook voor niet-gebouw-onderdelen worden toegepast, zoals de buitenruimte (square) of een grotere context als een gebiedsontwikkeling (scene). Ook wordt steeds vaker een programmatische laag toegevoegd (social), voor de organisatorische of functionele kant van de ontwikkeling.

B - betrokkenheid

De ladder van betrokkenheid is een veel gebruikte methode om betrokkenheid en rol van partijen bij gebiedsontwikkeling vast te leggen. Hoe hoger op de ladder, hoe meer betrokken, meer invloed, en daarmee meestal ook meer verantwoordelijkheid.

De ladder van betrokkenheid komt uit een artikel van Sherry Arnstein uit 1969 'A Ladder of Citizen Participation' over participatie en besluitvorming bij overheidsvraagstukken. Haar benadering heeft model gestaan voor vele varianten die zich vooral onderscheiden door meer of minder treden op de ladder. Ofwel van zeer specifiek (meer treden) tot zeer globaal (minder treden).

In het *Model voor betrokkenheid bij circulair bouwen* worden vier treden beschreven, waarbij het laagste nummer de onderste trede betreft.

- B4 Eindgebruikers bepalen
Huurders en/of eindgebruikers maken zelf de keuzes. Eigenaar heeft hier geen invloed op (vaak wordt dan ook risico bij eindgebruikers gelegd). Huurders en/of eindgebruikers informeren de gemeente op hoofdlijnen over de keuzes.
- B3 Ontwikkelaar/eigenaar en eindgebruikers bepalen samen
Eigenaar en eindgebruikers trekken samen op en beslissen samen. Leg vast wat de proces-stappen zijn indien partijen er niet samen uitkomen.
- B2 Advies van eindgebruikers aan ontwikkelaar/eigenaar
Eigenaar vraagt advies aan eindgebruikers over te maken keuze. Hierbij wordt over het algemeen afgesproken dat een advies niet zomaar genegeerd kan worden. Het kan wel beargumenteerd weerlegd worden.
- B1 Informeren door eigenaar, en eventueel reactie door eindgebruikers
Bij informeren wordt de feedback die na he informeren ontvangen wordt, meegenomen in volgende afwegingen, maar heeft dit geen formele status.

C – Co-creatie partners

We maken onderscheid tussen verschillende co-creatie partners omdat ze een verschillend belang hebben, in hardware (gebouw, gebied, etc) of software (programma, beheer, etc). Niet iedereen moet en wil overal over meepraten. En het is ook niet altijd gewenst, ook niet vanuit de belanghebbenden zelf. Dit model onderscheidt gaat bij gebouw- en gebiedsontwikkeling drie groepen belanghebbenden (naast de eigenaar):

- C1: Vaste huurders / eindgebruikers
 C2: Buren / omgeving
 C3: Tijdelijke bezoekers

Model

Fulco Treffers ontwikkelde het *Model voor betrokkenheid bij circulair bouwen*. Dit is in beginsel gewoon een simpele tabel waar per vakje B1, B2, B3 of B4 ingevuld kan worden. Daarmee leg je gezamenlijk vast wat de betrokkenheid, invloed en verantwoordelijkheid (B) is van de diverse co-creatie-partners (C) per laag van een gebiedsontwikkeling (S).

		C1		C3
		Vaste huurders/ eindgebruikers	Buren / omgeving	Tijdelijke bezoekers
S1	SITE (grond)			
S1.A	SCENE (gebiedsontwikkeling)			
S1.B	SQUARE (publieke ruimte)			
S2	STRUCTURE (constructie)			
S3	SKIN (gevel, dak)			
S4	SERVICES (installaties)			
S5	SPACEPLAN (plattegrond, binnenwand)			
S6	STUFF (spullen, interieur)			
S7	SOCIAL CULTURAL (programma)			

In een schema ziet dat er als bovenstaand uit, vanuit de blik van de ontwikkelende partij: welke co-creatie-partner (C) heeft welke ‘trede’ (B), voor welke laag?

Na het gezamenlijk vaststellen van de treden wordt per laag een proces en bijpassende instrumenten uitgewerkt. Indien meerdere verschillende eindgebruikers op een zelfde

trede staan kun je ook vastleggen of er een hiërarchie tussen de eindgebruikers onderling is of niet.

Een ingevuld voorbeeld:

		C1	C2	C3
		Vaste huurders/ eindgebruikers	Buren / omgeving	Tijdelijke bezoekers
S1	SITE (grond)	B1	B1	B1
S1.A	SCENE (gebiedsontwikkeling)	B3	B2	B1
S1.B	SQUARE (buiten ruimte)	B2	B2	B3
S2	STRUCTURE (constructie)	B1	B1	B1
S3	SKIN (gevel, dak)	B2	B2 (dominant)	B2
S4	SERVICES (installaties)	B2	B1	B1
S5	SPACE PLAN (plattegrond, binnenwand)	B3	B1	B1
S6	STUFF (spullen, interieur)	B4	B1	B1
S7	SOCIAL CULTURAL (programma)	B4	B1	B4

Informatie

Dit document geeft in het kort de mogelijkheden weer van het model. Dit model vrij kan door iedereen gebruikt worden, met naamsvermelding van Fulco Treffers.

Voor meer informatie, kunt u contact opnemen via fulco@12n.nl.